

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИМІНОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ЗАХІДНО-РЕГІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ КЛУБІВ ЮНЕСКО
АКАДЕМІЯ ЮРИДИЧНИХ НАУК МОЛДОВИ
ІНСТИТУТ ДЕМОКРАТІЇ МОЛДОВИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

ПРАВО.UA

LAW.UA

KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY OF INTERNAL AFFAIRS
CRIMINOLOGICAL ASSOCIATION OF UKRAINE
INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT
WEST REGIONAL ASSOCIATION OF UNESCO CLUBS
ACADEMY OF LAW SCIENCE OF MOLDOVA
INSTITUTE FOR DEMOCRACY OF MOLDOVA
NATIONAL ACADEMY OF LEGAL SCIENCES OF UKRAINE
MINISTRY OF JUSTICE OF UKRAINE

№ 1, 2019

Спеціалізоване
видавництво

Specialized
publishing house

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

МОСКАЛЮК О.В. УЯВНІ КОЛІЗІЇ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ	5
ДЕМИДЕНКО В.О. МУНІЦИПАЛЬНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ В УКРАЇНІ ЩОДО ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ: ДИСОНАНС МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ТА ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ	10
ДІМІТРОВ М.К. ВІДМЕЖУВАННЯ ПОГРОЗИ ЗАПОДІЯТИ ІСТОТНУ ШКОДУ ВІД ГОТУВАННЯ ДО ЗЛОЧИНУ ТА ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН	18
ОПАНАСЕНКО А.М. ЕВОЛЮЦІЯ РОЗУМІННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ КОРИННИХ НАРОДІВ У РАМКАХ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА	24

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

АЛБУЛ С.В., ШАПОВАЛОВА І.О. ПОЛІЦЕЙСЬКА МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ	33
ХУДОБА І.С. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ КОРПУСУ ОПЕРАТИВНО-РАПТОВОЇ ДІЇ	41
ТОПЧІЙ Ю.М. СУБ'ЄКТИ КОМУНАЛЬНОГО ПОЛІЦІЮВАННЯ ЗА КОДАМИ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ВІДОБРАЖЕНИХ У ПУБЛІЧНИХ РЕЄСТРАХ	48
ГРИЩЕНКО Д.О. МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ КАДРОВИХ ПРОЦЕДУР У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	55
АНДРЕЄВА О.І. ДО ПИТАННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ РЕФЕРЕНДУМУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕДУРИ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ШОТЛАНДСЬКОГО, КРИМСЬКОГО ТА КАТАЛОНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМІВ	62
КРОЛЕНКО Д.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРИ РОЗРОБЦІ, ЗАТВЕРДЖЕННІ, РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	71
ДРОЗАЧ О.М., ЧИКІН О.О. МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ КОМП'ЮТЕРИЗОВАНОЇ ТРАНЗИТНОЇ СИСТЕМИ (NCTS) В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ	76

ПОЛІЦЕЙСЬКА МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ

АЛБУЛ Сергій Володимирович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ

ШАПОВАЛОВА Інна Олександрівна - кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри Державно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

УДК 343.359.8:343.722

Стаття посвячена вопросам систематизации теоретических положений, мировой и отечественной практики применения медиации, а также определения направлений ее использования в деятельности Национальной полиции Украины. Авторы на основе анализа существующих точек зрения, мировой и отечественной практики высказывают собственное видение данной проблемы и предлагают качественно новые подходы к разработке направлений Концепции становления полицейской медиации в Украине.

Ключевые слова: коммуникация; конфликт; медиатор; медиация; полиция; полицейская медиация; правонарушение; превенция.

Постановка проблеми та стан її дослідження

Медіація як альтернативний (позасудовий) метод вирішення конфліктів, за допомогою якого дві або більше сторони намагаються в рамках структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора, був розроблений ще у 70-ті роки ХХ століття в США [12, с.3]. Міжнародне визнання медіації сталося наприкінці 1999 року, коли у Відні було проведено першу міжнародну конференцію з питань медіації [4]. Медіація в її сучасному розумінні знайшла своє закріплення в Директиві 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Європейської Ради «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських право-

відносинах», яка набрала чинності у травні 2008 року [7].

Питанням розроблення теоретичних та прикладних аспектів медіації у різних сферах суспільного життя присвячені праці переважно зарубіжних учених, серед яких Р. Армстронг, Х. Бесмер, Р. Білдер, Х. Вайднер, К. Вемер-Шнайдер, У. Кроненбергер, Ф. Курвуаз'є, Ж. Мірімановф, Т. Ребман, Х. Фіткау, Р. Фішер, Е. Хаас, У. Юрі та інші. Серед вітчизняних науковців необхідно вказати на розробки О. Белінської, Г. Єрьоменко, Г. Кохана, О. Островської, В. Рєзнікової. Разом із тим, не дивлячись на світове визнання медіації, в Україні спроби її законодавчого закріплення та розвитку, розроблення теоретичної бази та запровадження у практичну площину знаходяться у стадії становлення. Більше того, за нашим переконанням, медіація має суттєві переваги перед іншими методами врегулювання конфліктів та, враховуючи позитивний світовий досвід, може успішно застосовуватися у діяльності Національної поліції України. Отже, *метою* написання нашої статті є систематизація теоретичних положень, світової та вітчизняної практики застосування медіації, а також визначення напрямів її застосування в діяльності Національної поліції України.

Компаративний аналіз сучасної європейської та світової практики засвідчує, що більшість розвинених країн йде шляхом законодавчого закріплення медіації. У 1990 році Конгресом США було прийнято закон про реформування цивільного судочинства,

відповідно до положень якого на федеральні суди було покладено обов'язки сприяти застосуванню альтернативних форм вирішення спорів. Уже у 2001 році в США було прийнято єдиний закон про медіацію, який узагальнив чинні нормативні акти штатів [4]. Примітно, що саме у США вперше було запроваджено медіаційні програми примирення правопорушників з потерпілими у кримінальних провадженнях.

У 1991 році урядом Австралії було прийнято закон про суд, відповідно до якого до вирішення цивільних та сімейних спорів альтернативно залучаються посередники [4]. У Китаї застосування медіації у вирішенні спорів має і культурну традицію. З початку 80-х років XX століття у судочинстві Китаю медіаційні процедури застосовуються при вирішенні сімейних, земельних, житлових, цивільних, трудових спорах та у деяких кримінальних провадженнях. Примітно, що вже у 1986 році в Китаї функціонувало 950 посередницьких комітетів та 6 млн. посередників, які брали участь у врегулюванні більше ніж 7 млн. спорів щорічно [4].

У Великій Британії альтернативні державні методи вирішення правових конфліктів застосовуються вже тривалий час. У 1996 році Комерційний суд набув повноважень відкладати розгляд справи по суті на певний час для того, щоб надати можливості сторонам звернутися до незалежного медіатора. З часом така процедура була визнана обов'язковою. Крім цього, саме у Великій Британії медіація застосовується і по всіх категоріях кримінальних проваджень. Слід зазначити, що на сьогодні у Великій Британії щорічно здійснюється до 4 тис. медіацій з комерційних спорів на загальну суму понад 4,1 млрд. фунтів стерлінгів. При цьому, за твердженням експертів, економія для бізнесу складає близько 1 млрд. фунтів на рік за рахунок скорочення втрат робочого часу керівництва, збереження ділових стосунків та репутації, скорочення юридичних витрат [12, с.19].

Активний розвиток медіації у світі за останні десятиріччя супроводжується її спеціалізацією. Крім комерційної (медіації у сфері бізнесу), найбільш активно, за твердженням Т. Ребмана, розвиваються такі на-

прями, як: трудова медіація (корпоративна), сімейна, шкільна (підліткова) [13].

Окремо слід виділити медіаційні програми примирення потерпілих і правопорушників (відновне правосуддя). Вперше такі програми з'явилися наприкінці 70-х років XX століття у США та на початку 80-х уже в Європі. Першою з європейських країн цю програму ініціювали Велика Британія. На сьогодні такі програми примирення закріплені на законодавчому рівні та успішно використовуються в Австрії, Німеччині, Норвегії, Польщі, Фінляндії, Франції та Чехії. В інших країнах Європи – у Данії, Іспанії, Італії, Нідерландах, Швеції – у цьому напрямі були розроблені пілотні проекти [3, с.3]. Процес примирення полягає в організації зустрічей потерпілого і правопорушника за справами, які передаються із правоохоронних та судових органів у разі, якщо злочинець визнав факт вчинення ним злочину. Вона є спробою досягнення добровільного порозуміння (примирення) між потерпілим і правопорушником з метою відшкодування завданої матеріальної та моральної шкоди. При цьому, потерпілий має право ставити усі питання, які його хвилюють, може виказати свої почуття та дати зрозуміти злочинцю, що він пережив внаслідок злочину і як це змінило його життя. Крім цього, потерпілий має можливість зрозуміти, що значить злочин для того, хто його вчинив. Оскільки потерпілий зустрічається безпосередньо з винною особою, його панівні стереотипи переглядаються, а страх зменшується. Одночасно злочинці мають можливість побачити в жертвах реальних людей. Вони дізнаються про наслідки свого злочину з перших рук, що призводить до нового погляду на попередні стереотипи і спроби самовиправдання. Таким чином, злочинцям надається шанс конкретними діями поновити справедливість, а також, якщо будуть до цього готові, виказати розкаяння і просити вибачення [12, с.134].

Процес становлення та запровадження медіації в Україні слід визнати достатньо суперечливим. Так, у березні 2015 року групою народних депутатів було розроблено проект Закону України «Про медіацію» [2; 10], але, на жаль, на сьогодні, після трива-

лих обговорень Верховною Радою України цей проєкт не був підтриманий. Разом із тим, слід визнати, що на теперішній час зближення України зі світовою спільнотою стало невід'ємною частиною політичного іміджу нашої країни і поетапної реалізації потенціалу її геополітичного положення. Активна інтеграція України у світову економічну систему, підписання асоціації із Європейським Союзом, налагодження міжнародних стосунків у різних галузях створюють сприятливі умови для розвитку та запровадження медіації. На наш погляд, розуміння основних теоретичних та процедурних положень процесу медіації сприятиме проникненню у її сутність та можливому розвитку у майбутньому.

За своєю сутністю медіація, як зазначає Х. Бесемер, – це альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів та конфліктів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора (посередника) [12, с. 26]. У свою чергу, сторони медіації – фізичні, юридичні особи та/або групи осіб, які бажають врегулювати свій спір за допомогою процедури медіації. Учасниками медіації виступають медіатор (медіатори), сторони медіації, їх представники, законні представники, перекладач, експерти та інші особи за домовленістю сторін медіації [10].

Основні принципи медіації закріплені в Директиві 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Європейської Ради «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах» від 21 травня 2008 року [7]. Цей міжнародний документ: визнає важливість медіації у доступі до правосуддя; надає право судам пропонувати сторонам медіацію, не порушуючи національне законодавство; дозволяє сторонам дійти обов'язкової юридичної угоди; захищає медіатора від обов'язків виступати у якості свідків; заохочує розвиток інститутів навчання медіаторів.

Медіація проводиться за взаємною згодою сторін спору на підставі принципів добровільної участі, рівності, активності і самовизначення сторін медіації, незалеж-

ності, нейтральності та конфіденційності інформації щодо медіації. Сторони спору беруть участь у медіації на умовах взаємного добровільного волевиявлення. Сторони несуть відповідальність за процес медіації і мають право організовувати його так, як вони вважають за необхідне, припинити його в будь-який час і звернутися до суду або третейського суду за захистом порушених прав. Будь-який тиск на сторони спору з метою проведення або припинення медіації забороняється [3, с.17]. При цьому, принцип добровільної участі у медіації поширюється також на медіатора та інших учасників медіації. Участь особи у медіації не може розглядатись як визнання такою особою своєї вини чи позовних вимог або як відмова від своїх, у тому числі позовних, вимог.

Одним з основних принципів медіації є визнання рівності сторін. Сторони медіації мають рівні права і несуть рівні обов'язки. Дискримінація сторін медіації на будь-якій підставі забороняється. Сам медіатор має виявляти рівну увагу та доброзичливість до сторін медіації.

Наступним і важливим принципом медіації є принцип конфіденційності інформації щодо медіації. Інформація щодо медіації є конфіденційною, якщо сторони медіації письмово не домовилися про інше. Конфіденційною є інформація щодо пропозиції одній зі сторін про застосування процедури медіації, готовності сторін до участі в проведенні процедури медіації; думок, пропозицій або визнань, висловлених у ході проведення процедури медіації; готовності однієї зі сторін прийняти пропозицію іншої сторони про врегулювання спору та інша інформація щодо процесу підготовки та проведення медіації. Медіатор не має права розголошувати інформацію щодо медіації без письмової згоди сторін медіації. Жодна зі сторін медіації не має права розголошувати інформацію щодо медіації без письмової згоди іншої сторони. Учасники медіації не мають права розголошувати інформацію щодо медіації без письмової згоди сторін. У випадку, коли медіатор отримав від однієї зі сторін інформацію, що стосується спору або процедури медіації, він може розкрити таку інформацію іншій

стороні. Однак, якщо сторона повідомляє медіаторові таку інформацію за умови не розкриття її іншій стороні, ця інформація не розкривається іншій стороні медіації. Крім цього, медіатор не може бути примушений давати свідчення в судовому або третейському процесі щодо обставин, які стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків медіатора за винятком випадків, коли це вимагається для забезпечення захисту інтересів дітей або запобігання шкоди фізичному або психологічному здоров'ю особи, або коли розкриття змісту договору за результатом медіації є необхідним для примусового виконання цього договору [3, с.18].

Сторони медіації самостійно обирають медіатора або медіаторів. Крім цього, сторони медіації самостійно визначають коло обговорюваних ними питань, варіанти врегулювання спору між ними, зміст договору за результатами медіації, строки та способи його виконання, інші питання щодо їх спору та процедури медіації. При цьому, сторони медіації можуть користуватися порадами інших учасників медіації, але остаточне рішення приймається виключно сторонами медіації [3, с.19].

Медіація може проводитися медіатором самостійно або за сприяння організації, яка забезпечує проведення медіації. Медіатор самостійно обирає засоби і методи проведення медіації та узгоджує порядок проведення медіації зі сторонами медіації з дотриманням правил проведення медіації, правил ділової та професійної етики медіаторів. Він не залежить від сторін медіації, державних органів, інших юридичних і фізичних осіб. Втручання державних органів, будь-яких юридичних і фізичних осіб у діяльність медіатора при підготовці та проведенні медіації забороняється.

Специфічним є те, що медіатор є нейтральною (неупередженою) особою, яка допомагає сторонам спору досягти порозуміння, налагодити та проводити переговори. Під час проведення процедури медіації медіатор прагне до забезпечення неупередженого підходу по відношенню до сторін і враховує при цьому всі обставини справи. Медіатор має право надавати сторонам ме-

діації консультації виключно щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів. Разом із тим, медіатор не має права вирішувати спір між сторонами медіації. Медіатор не має права, якщо сторони медіації не погодились у письмовій формі про інше, надавати вказівки та рекомендації, щодо варіантів врегулювання спору, оцінювати поведінку та позиції сторін медіації, за винятком явного порушення ними правових або етичних норм, порядку проведення медіації [12, с.28].

Фахівцями визначаються суттєві переваги медіації над іншими методами вирішення конфліктів та спорів. По-перше, це – економія часу. По-друге, істотне зниження вартості процесу вирішення спору (наприклад, у порівнянні із судовим розглядом). По-третє, повна конфіденційність процесу медіації. По-п'яте, можливість збереження або відновлення ділових стосунків та взаємин з партнерами та колегами. По-шосте, можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому. Та, по-сьоме, гарантія виконання рішення у випадку успішної медіації [13].

Сам процес медіації складається з певних етапів, кожен з яких має свою мету і зміст. За справедливим твердженням науковців, для успішного проведення медіації необхідно, щоб перехід до наступного етапу відбувався після того, як досягнуто всі цілі на попередньому етапі. Розглянемо докладніше етапи медіації.

Етап 1. Підготовка до медіації. Підготовка до спільної зустрічі передбачає роботу з важливими елементами: налагодження контактів зі сторонами та організація простору для проведення самого процесу медіації. Попередньо медіатор спілкується з кожним учасником конфлікту окремо. Таке спілкування проводиться з метою: інформування сторін про процедуру медіації, роль медіатора і учасників, а також отримання згоди на проведення медіації; роз'яснення учасникам принципів та правил медіації, а також отримання їх згоди щодо дотримання цих правил; встановлення зручного для всіх учасників часу проведення медіації. Фахівці до етапу підготовки відносять ще й підготовку приміщення для проведення медіації

та його облаштування для зручності процедури [3, с.21].

Етап 2. Вступна частина медіації. На цьому етапі медіатор знайомить учасників з процедурою медіації та її принципами, обговорює правила медіації, відповідає на питання сторін тощо. При цьому, медіатору необхідно переконатися, що учасники розуміють сутність процедури, правила медіації та погоджуються їх дотримуватися. Якщо учасники мають запитання, то медіатор пояснює незрозумілі моменти. В разі, коли всі питання з'ясовані, медіатор пропонує підписати сторонам угоду про участь у медіації.

Етап 3. Виклад питання сторонами. Зазначений етап починається з прохання медіатора описати сторонами конфліктну ситуацію. При цьому, медіатор може звернутися до одного з учасників або запропонувати їм самим визначитись щодо першочерговості розповіді. Як вказує Х. Бесемер, завданням цього етапу є надання сторонам можливості висловитися з приводу сутності конфліктної ситуації та їх ставлення до неї [12, с.62]. Перш ніж перейти до етапу вирішення конфлікту, необхідно детально визначити й узгодити між сторонами сутність проблеми та ключові аспекти, що потребують розв'язання. Фахівці стверджують, що в разі, якщо цей етап буде пропущений або під час його проведення не буде сформульовано основних питань для обговорення, існує реальний ризик, що подальший процес буде нерезультативним, а сам конфлікт не матиме перспективи бути врегульованим [2]. Особливо науковці (Х. Бесемер, Т. Ребман) наголошують, що на вказаному етапі значну увагу необхідно приділяти роботі з емоціями сторін стосовно конфлікту та тих наслідків, до яких він призвів [12, с.72; 13]. Важливість цього етапу також полягає в тому, що він є базовим у побудові подальшого діалогу між сторонами. Слід нагадати, що саме сторони є основними суб'єктами комунікації, а роль медіатора полягає виключно у полегшенні процесу спілкування між учасниками [3, с.13]. Зазначений етап завершується лише тоді, коли повністю визначені проблеми й інтереси, а сторони задоволені цими результатами.

Етап 4. Розв'язання проблеми. Завдання цього етапу – визначити шляхи розв'язання проблеми та знайти варіант, який задовольнить усі сторони конфлікту. Саме для цього медіатор має допомогти сторонам: визначити, які питання потрібно розв'язати в першу чергу, щоб створити підґрунтя для наступних рішень; розглянути питання від найважливіших до менш суттєвих, коли атмосфера не надто напружена. В разі, коли напруженість значна, обрати першими до опрацювання найлегші пункти [12, с.72]. Фахівці стверджують, що важливим елементом етапу вирішення конфлікту є визначення переліку проблем. Слід пам'ятати, що сторони мають спочатку дійти порозуміння у визначенні проблем, а вже потім намагатися самостійно розробити рішення. Перед прийняттям рішення необхідно напрацювати різноманітні можливості. Для цього можливим є застосування методу «мозкового штурму» [1, с.212]. Оцінювати можливі варіанти вирішення конфліктної ситуації доречно тільки тоді, коли було запропоновано декілька. Обговорення шляхів розв'язання конфлікту передбачає визначення переваг і недоліків кожного із запропонованих варіантів [1, с.213]. Крім того, доречно визначити реалістичність виконання зазначених способів виходу з конфліктної ситуації для обох учасників, адже від цього залежить майбутній успіх «відновлення» стосунків. Також варто обговорити, до яких наслідків приведе виконання того чи іншого плану для сторін. Наслідки можуть торкатися фінансових справ, часу, стосунків із друзями, родиною, самооцінки тощо. Наприкінці доречно допомогти сторонам визначити справедливі критерії, якими вони керуватимуться у прийнятті рішень.

Етап 5. Укладання та підписання медіаційної угоди. Завершальний етап процедури медіації присвячено підписанню документа, який офіційно закріплює досягнуте протягом попереднього етапу порозуміння. Разом із тим, слід зазначити, що в практичній діяльності є випадки укладання між сторонами усної угоди, яка, однак, завжди має значно нижчий статус, порівняно з письмовою угодою. Угода повинна містити чіткий план виходу з конфліктної ситуації з вказаними

часовими рамками та розподілом відповідальності між учасниками конфлікту. Формулювання угоди повинні бути чіткими та зрозумілими учасникам, а також мати стверджувальну, позитивну форму викладу [4].

За нашим переконанням, медіація, як альтернативний (позасудовий) метод вирішення конфліктів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора, має суттєві переваги та, враховуючи позитивний світовий досвід, може успішно застосовуватися у діяльності Національної поліції України. Слід вказати, що пілотні проекти застосування медіаційних практик уже проходили апробацію, зокрема у діяльності підрозділів ювенальної поліції та підрозділів превентивної комунікації Головного управління Національної поліції в Донецькій області.

Зрозуміло, що запровадження поліцейської медіації потребує, перш за все, нормативно-правового та організаційного забезпечення. За нашим переконанням, запровадження поліцейської медіації в Україні сприятиме реалізації положень Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 №1393-р, Плану заходів Національної поліції України з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, який затверджений наказом Національної поліції України від 3.06.2016 №466 [5].

У свою чергу, керівним документом тут має стати науково обґрунтована *Концепція запровадження поліцейської медіації в Україні* (далі – Концепція). Структурно така Концепція має містити наступні елементи та розділи:

- Передмова;
- Загальні положення (Концептуалізація запровадження поліцейської медіації в Україні; Теоретичне обґрунтування Концепції; Перелік основних термінів, що є базовими та використовуються в Концепції);
- Загальні підходи щодо запровадження поліцейської медіації в Україні;

- Мета і завдання Концепції запровадження поліцейської медіації в Україні;

- Концептуалізація окремих напрямів запровадження поліцейської медіації в Україні (Відповідність державній політиці інституціонального забезпечення та прогноз розвитку; Організаційно-структурний напрям; Нормативно-правове забезпечення);

- Очікувані результати реалізації Концепції;

- Джерела фінансування реалізації Концепції.

Зрозуміло, що в одній статті ми не маємо можливості проаналізувати всі вищезазначені елементи майбутньої Концепції. Однак, на наш погляд, важливим є визначення основних напрямів застосування медіації у діяльності Національної поліції України. Зокрема, напрямками використання поліцейської медіації є:

- діяльність підрозділів превентивної комунікації («поліції діалогу») щодо усунення конфліктних аспектів спілкування тощо;

- діяльність підрозділів ювенальної поліції щодо вирішення конфліктів «батьків та дітей», випадків булінгу тощо;

- діяльність дільничних офіцерів поліції щодо вирішення конфліктів між сусідами, членами подружжя, фактів «домашнього насильства» тощо;

- діяльність підрозділів роботи з персоналом (усунення корпоративних конфліктів, участь у проведенні службових перевірок тощо);

- діяльність первинних профспілкових організацій в органах Національної поліції.

Крім цього, вбачається за доречне залучення поліцейських медіаторів до реалізації Стратегії відновлення цілісності України і деокупації Донбасу «Механізм малих кроків». Зокрема, при реалізації такого кроку стратегії, як «Повернення переселенців», поліцейські медіатори спроможні бути залученими до вирішення проблем реадaptaції переселенців. Медіатори вирішуватимуть можливі конфліктні ситуації між: особами, що залишилися на тимчасово окупованих територіях та їх близькими, які стали вимушеними переселенцями; особами щодо

спірних майнових питань; особами, які прибули з тимчасово окупованих територій та мають конфліктні стосунки з оточенням.

Враховуючи світовий досвід, поліцейська медіація може також застосовуватися в кримінальних провадженнях та справах з приводу адміністративних правопорушень.

Зрозуміло, що цей перелік напрямів не є вичерпним і потребує подальших наукових розробок та обґрунтування. Одночасно потребує опрацювання і нормативно-правова база щодо запровадження поліцейської медіації. Такими нормативно-правовими актами виступають:

1. Закони України:

- Кримінальний кодекс України (в частині визначення видів кримінальних правопорушень, при вчиненні яких можливим є застосування медіації тощо);

- Кримінальний процесуальний кодекс України (в частині визначення підстав та порядку здійснення медіації у кримінальному провадженні);

- Кодекс України про адміністративні правопорушення (в частині визначення адміністративних правопорушень, при вчиненні яких можливим є застосування медіації тощо);

- Про Національну поліцію [11] (в частині закріплення права Національної поліції здійснювати процедуру медіації тощо);

- Про запобігання та протидію домашньому насильству (в частині визначення підстав та порядку здійснення медіації).

2. Підзаконні акти:

- Положення про Національну поліцію [6] (в частині закріплення права Національної поліції здійснювати процедуру медіації тощо).

3. Відомчі нормативні акти:

- Інструкція з організації діяльності діляничних офіцерів поліції [8] (в частині закріплення обов'язку сприяти процедурі поліцейської медіації тощо);

- Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (в частині закріплення обов'язку сприяти процедурі поліцейської медіації та здійснювати зазначену процедуру тощо);

- Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану [9] (в частині закріплення порядку використання процедури поліцейської медіації тощо).

Висновки

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що усвідомлення важливості і необхідності заходів, які пропонуються, при належному підході приведе до реальних позитивних результатів у запровадженні поліцейської медіації в Україні, сприятиме імплементації кращих світових медіаційних практик у правоохоронну діяльність.

Література

1. Албул С.В. Психологічні особливості спілкування в оперативно-розшуковій діяльності : навчальний посібник / С.В. Албул, А.М. Волощук, В.О. Криволапчук та ін.; за заг. ред. О.М. Цільмак. – Одеса: ОДУВС, 2013. – 256 с.

2. Єрьоменко Г. Перспективи розвитку медіації в Україні. URL: <http://ukrmediation.com.ua/files/content/Perspectyvyy.pdf>

3. Курвуазье Ф. Медиация в вопросах и ответах / Ф. Курвуазье, Ж. Миримановф. – Statkine: Женева, 2014. – 28 с.

4. Мировой опыт медиации. URL: <https://promediator.by/history/mirovoi-opit-mediatsii.html>.

5. План заходів Національної поліції України з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року: наказ Національної поліції України від 3.06.2016 №466.

6. Положення про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 №877. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

7. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах: Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21.05.2008 // Офіційний вісник Європейського Союзу. L 136/3 Ди-

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена питанням систематизації теоретичних положень, світової та вітчизняної практики застосування медіації, а також визначення напрямів її застосування в діяльності Національної поліції України. Автори на підставі аналізу існуючих точок зору, світової та вітчизняної практики виказують власне бачення проблеми та пропонують до цього якісно нові підходи, зокрема щодо розроблення напрямів Концепції запровадження поліцейської медіації в Україні.

Ключові слова: комунікація; конфлікт; медіатор; медіація; поліція; поліцейська медіація; правопорушення; превенція.

SUMMARY

The article is devoted to the issues of systematization of theoretical positions, world and domestic practice of the use of mediation, as well as determining the directions of its use in the activities of the National Police of Ukraine. The authors, based on the analysis of existing points of view, world and domestic practice, express their own vision of this problem and propose qualitatively new approaches to the development of directions for the concept of police policing in Ukraine.

Keywords: communication; conflict; mediator; mediation; police; police mediation; offense; prevention.

рективи. URL: http://www.ukrmediation.com.ua/files/directive_ukr1.pdf.

8. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2017 №650.

9. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.10.2016 №1129.

10. Про медіацію [Електронний ресурс] : Проект Закону України від 27.03.2015 №2480. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

11. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 02.07.2015 р. №580-VIII. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

12. Christoph Besemer. Mediation. Vermittlung in Konflikten. - Stiftung Gewaltfreies Leben, Koenigsfeld Werkstatt fuer Gewaltfreie Aktion, Baden, 1995. - 174 S.

13. Traude Rebmann, Mediation, in: Friedensforum. 6/1990, S. 37-38.